

Затверджено Вченою Радою
ОНУ імені І.І. Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА
(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут Психології та соціальної роботи

Кафедра практичної та клінічної психології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної роботи

Хмарський В.М. Хмарський В.М.

" _____ " _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ І ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ВІДБІР
(НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

Спеціальність 053 «ПСИХОЛОГІЯ»
(код і назва спеціальності (теї))

Інститут/факультет Факультет психології та соціальної роботи
(назва інституту, факультету)

2020 – 2021

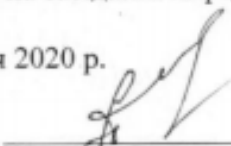
Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Професійна орієнтація і психологічний професійний відбір».

Розробник: **Песядло Е.М.**, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної та клінічної психології
(вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної та клінічної психології

Протокол № 1 від "1" вересня 2020 р.

Завідувач кафедри

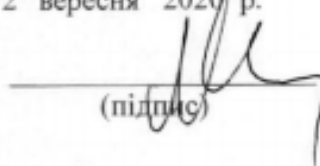

(підпис)

(Песядло Е.М.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи

Протокол №1 від "2" вересня 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

(Кременчуцька М. К.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 1 ІНДЗ* – _____ (вид завдання)	Галузь знань 05 - <u>Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва) Спеціальність 053 <u>Психологія</u> (код і назва) Спеціалізації: _____ (назва) Рівень вищої освіти: <u>третій (доктор філософії)</u>	Нормативна / за вибором (ВНЗ/студента)	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		2-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		16 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	год.
у т.ч. ІНДЗ*: - 6 год.			
Форма підсумкового контролю: <u>залік</u>			

* – за наявності

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В умовах реформування вищої освіти в Україні пріоритетна увага надається підготовці нової генерації психологічних і науково-психологічних кадрів, яка здатна оволодіти новою освітньо-світоглядною парадигмою державного творення, гуманного піднесення самоцільної особистості аспіранта. Однією із передумов вирішення цього важливого і складного завдання є підвищення рівня психологічної культури, зокрема через опанування майбутніми викладачами ВНЗ ґрунтовними психологічними знаннями, уміннями і навичками.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування у аспірантів знань відносно закономірностей психологічного професійного відбору кандидатів і профорієнтації абітурієнтів.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Дисципліна «Професійна орієнтація і психологічний професійний відбір» є спеціальною психологічною підготовкою аспірантів до майбутньої діяльності. Дисципліна базується безпосередньо на знаннях та навичках з психодіагностики, психометрії, індустріальної та інженерної психології, диференціальної психології, психофізіології, експериментальної психології та інших.

Мета курсу: оволодіти теорією і практикою формування і здійснення основних форм та методів профорієнтації та професійного відбору у суспільстві.

Завдання:

1) розкриття методологічних особливостей особистості, психологічної професійної придатності, її категоріального апарату, мети, об'єкта і предмета, методів їхньої теоретичної розробки та практичного втілення;

2) виявлення системи поглядів та концептуальних підходів в галузі психологічного професійного відбору і профорієнтація, з метою формування оптимальних умов та характеру різних видів професійної діяльності з урахуванням цілісної особистості;

3) вивчення впливу психолого-фізіологічних теорій та і орієнтації молоді у світі професій;

4) напрям, що вивчає психологічні аспекти різних видів діяльності і розробляє методики і тести дослідження профпридатності, організацій, змісту та методик проведення консультативної роботи з особистістю та групою.

5) володіння методичними і емпіричними основами психодіагностики, що є показником професійної компетентності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен:

Знати: стан санітарно-просвітньої роботи серед школярів, абітурієнтів і студентів; залучення до пропаганди психологічних знань фахівців різних промислових підприємств і громадських організацій. Міждисциплінарні області: психофізіологія, психологія та соціальні стосунки життя і праці, вищі інтегративні функції та механізми різних видів діяльності; психодіагностичні методи/методики/тести оцінки стану когнітивних, психічних функцій, процесів і станів особистості.

Вміти: формувати і оцінювати заходи оптимального підбору різних видів діяльності людини, які формують психологічне благополуччя; сприяти виробленню життєвих навичок і компетентності у членів суспільства; передачу психогігієнічних знань психологам, медичним працівникам, педагогам, менеджерам, батькам та ін. груп населення, що можуть істотно впливати на профорієнтацію і вибір майбутнього виду діяльності в цілому;

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

СК 1. Здатність виокремлювати, систематизувати, розв'язувати та прогнозувати

актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

СК 7. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

Демонструвати наступні результати навчання:

ПРН 1. Володіння концептуальними та методологічними знаннями в галузі психології, бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності на межі предметних галузей.

ПРН 12. Здійснювати критичне осмислення видів та форм науково-дослідної роботи, критичне осмислення вимог та структури публікації наукових результатів, володіти навичками аналізу результатів досліджень та самостійної інтерпретації результатів емпіричних даних психологічного дослідження.

ПРН 14. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел на основі сучасних методологій наукової діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Професійна орієнтація як система.

Управління професійною орієнтацією. Організація професійної орієнтації. Етапи: професійна інформація, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація. Основи профорієнтації. Планування профконсультаційної роботи. Основні стратегії профконсультаційної роботи. Вивчення, розвиток і виховання школяр в системі профорієнтаційної роботи. Механізм управління професійною орієнтацією.

Професійна консультація. Види професійної консультації: довідкова, діагностична, медична. Організація професійної роботи на виробництві.

Класифікація професій. 5 головних типів: „людина-природа”, „людина-техніка”, „людина-людина”, „людина-знакова система”, „людина-художній образ”. Класи професій: гностичний, перетворюючий і творчий. Класифікація умов і характеру праці.

Тема 2. Психологічне вивчення професії.

Професіографічний аналіз діяльності. Основні принципи вивчення професії: опис конкретного виду праці, професійної діяльності і опис вимог до людини, яка включається в дану діяльність (психограма). Порядок складання професіограм та психограм. Техніко-економічний опис. Організаційні умови і характер праці. Плинність кадрів і нещасні випадки. Вимоги до загальної і спеціальної підготовки: демографічні, освітні, медико-біологічні, психофізіологічні.

Тема 3. Методичні прийоми психологічного обстеження опитаних та кандидатів на вакантні посади.

Основні показники професійної придатності – професійно важливі якості (ПВЯ). Коректурна проба (таблиці з кільцями Ландольта, Анфімова). Динамометрія. Тремометрія (тремометр Меде). Теплінг–тест (сила-слабкість нервової системи). Баланс основних нервових процесів (рухова проба на кінеметрі Жуковського, Руппа). Випробування на психомоторну ригідність (методика Кеттелла). Методика „Інструкції” на дослідження лабільності другої сигнальної системи (методика Козлової). Методика дослідження „Екстраверсії-інтроверсії та нейротизму” (тест Айзенка). Методика 16-PF особистісних факторів Кеттелла (ММРІ-566, 377, 71). Проективні техніки (ТАТ, Сонді, Люшера та ін.). Тести Амтхауера, Векслера, Равена «Аналогії».

Тема 4. Психологічний професійний відбір на підприємствах.

Програмно-апаратний комплекс (ПАК) прогнозування професійної придатності працівників (СПАС-14), яка базується на застосуванні ПК. Комплексна система дозволяє забезпечити раціональну розстановку і підбір кадрів, з врахуванням індивідуальних здібностей і можливостей кандидата, при умові максимального забезпечення особистісних

потреб людини, збереження її здоров'я, ефективності та надійності.

Набір професіограм. Теоретична база системи, методи дослідження психофізіологічних якостей кандидата. Методи стандартизації, нормалізації, розробки популяційних нормативів і професійно орієнтованих критеріїв професійної придатності, алгоритми розрахунку показників профпридатності.

Тема 5. Професійний відбір операторів.

Вивчення індивідуальних психофізіологічних особливостей, вищих психічних функцій, розумових і психомоторних особливостей кандидата. Індивідуальні швидкісні межі – популяційні та критеріальні. Вроджені, конституційно - генотипні властивості центральної нервової системи, реактивність поведінки в умовах стресу, швидкість навчання. Професійографічний аналіз діяльності осіб операторських професій. Вимоги, які необхідно пред'являти претендентам на вакансії (психограма). Міра психологічної готовності для навчання в даній професії. 3-4 категорії кандидатів після відбору: «безумовна придатність», «умовна придатність» і «непридатність». Критерії і методи відбору. Алгоритм розрахунку показників. Діагностичне заключення, висновки і рекомендації.

Тема 6. Професійний відбір і технологія оцінки персоналу в організаціях (психологічний асесмент).

Оцінка персоналу на всіх стадіях життєвого циклу: закріплення (стабілізація, розвитку, уходу, переміщення персоналу у дочірні фірми філіали і т.д.). Асесмент-центр – метод комплексної оцінки персоналу, який ґрунтується на використанні системи взаємодоповнюючих методик, які орієнтовані на формування реальної робочої поведінки працівників, яких оцінюють і врахування вимог посадових позицій; вибір методів виконання оцінюючих функцій.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		ого	л	п	лаб		сп	го	л	п
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1.										
Тема 1. Професійна орієнтація як система.	12	2			10					
Тема 2. Психологічне вивчення професії.	12	2			10					
Тема 3. Методичні прийоми психологічного обстеження оптантів та кандидатів на вакантні посади.	16	4	2		10					
Тема 4. Психологічний професійний відбір на підприємствах.	16	2	4		10					
Тема 5. Професійний відбір операторів.	16	2	4		10					
Тема 6. Професійний відбір і технологія оцінки персоналу в організаціях (психологічний асесмент).	18	4	4		10					
Усього годин	90	16	14		60					

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Теми семінарських занять №	Назва теми	Кількість годин
1		Тема 1. Психологічне вивчення професії.	4
2		Тема 2. Методичні прийоми психологічного обстеження оптантів та кандидатів.	4
3		Тема 3. Професійний відбір і технологія оцінки персоналу в організаціях (психологічний асесмент).	6

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№№	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
3		
4		

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1.	Методичні прийоми психологічного обстеження оптантів та кандидатів на вакантні посади.	4
2.	Психологічний професійний відбір на підприємствах.	8
3.	Професійний відбір операторів.	8
4.	Професійний відбір і технологія оцінки персоналу в організаціях (психологічний асесмент)	8
5.	Методичні прийоми психологічного обстеження оптантів та кандидатів на вакантні посади.	8
6.	Психологічний професійний відбір на підприємствах.	8
7.	Професійний відбір операторів.	8
8.	Професійний відбір і технологія оцінки персоналу в організаціях (психологічний асесмент)	8
	Разом	60

9. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

До індивідуальних завдань відноситься: написання рефератів, есе, підготовка результатів власних досліджень до виступу на конференції.

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, семінари, самостійна робота, написання рефератів,

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

11. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточне усне опитування, оцінювання активності аспірантів у процесі семінарських занять, контрольні роботи. Залік.

12. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Мета, завдання та структура системи професійної орієнтації.
2. Психологічний аналіз наукових концепцій вивчення профорієнтації.
3. Особистістю зорієнтований підхід до вивчення профінформації.
4. Психологічні особливості професіо- і психограми як системи опису професії.
5. Психологічні умови зникнення професії як системи.
6. Генезис професії та його психологічні умови.
7. Психологічні принципи класифікації професій.
8. Види професіограм та їх психологічна характеристика.
9. Поняття про психограму, її структура.
10. Поняття про профорієнтаційну консультацію.
11. Види профконсультації та її психологічна характеристика.
12. Психологічні особливості готовності до вибору професії.
13. Психологічні особливості етапів профвідбору.
14. Поняття про професійний відбір.
15. Значення статево-рольового фактору у професійному виборі.
16. Психологічні особливості підбору професії.
17. Протипоказання до професії: психологічний аналіз.
18. Поняття про індивідуальний стиль діяльності.
19. Поняття про професійну придатність.
20. Абсолютна та відносна непридатність: психологічна характеристика.
21. Індивідуальна ситуація вибору професії.
22. Прийняття рішення про вибір професії, його схема.
23. Психологічна характеристика методик і тестів у дослідженнях здібностей.
24. Психодіагностична характеристика методів дослідження професійних інтересів.
25. Методи вивчення індивідуально-психофізіологічних особливостей школяра при виборі професії.

13. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточний контроль				Модульний контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T1	T2	40	100
15	15	15	15		

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою		
		Екзаменаційна оцінка з		Залік
		диференційованого заліку		
A	90-100	5	Відмінно	Зараховано
B	81-89	4	Дуже добре	
C	71-80		Добре	
D	61-70	3	Задовільно	
E	51-60		Достатньо	

13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- 1) опорні конспекти лекцій;
- 2) рекомендовані підручники і навчальні посібники;

- 3) робоча навчальна програма;
- 4) методичні матеріали

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Барко В.І. Шляхи оптимізації професійного психологічного відбору кандидатів на службу до Національної поліції України – «Наказ МВС України від 25.12.2015 № 1631» і «Перелік тестових завдань», затверджений наказом Національної поліції України від 02.12.2016 № 1257).
2. Бодров В.А. Психология профессиональной деятельности. – М.: ПЕРСЕ, 2001.
3. Зеер Э. Ф. Профорієнтологія: теорія і практика : [учеб. пособие для вузов] / Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О. – М.: Акад. Проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2004. – 188, с.
4. Корольчук М.С. Теорія і практика професійного психологічного відбору : [навч. посіб. для слухачів та студ. вищ. навч. закл.] / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 532 с.
5. Коропецька О. М. Профорієнтація та профпідбір : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. М. Коропецька ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ : [б. в.], 2005. – 234 с.
6. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения : [учеб. пособие] / Е. А. Климов. – М. : АCADEMIA, 2004. – 301, [1] с.
7. Куц О. С. Профорієнтація старшокласників: досвід застосування психодіагностичних методик : метод. посіб. / О. С. Куц ; за ред. В. Ф. Моргуна. – Кременчук, 2007. – 52 с.
8. Професійна орієнтація старшокласників: теорія і практика : наук.-метод. посіб. Вип. 1 / АПН України, Ін-т проблем виховання ; [за ред. О. В. Мельника]. – К.: Четверта хвиля, 2009. – 230 с. 18
9. Професійне самовизначення старшокласників : метод. посіб. / [Д.О. Закатнов, О.В. Мельник, О. В. Осипов та ін.] ; за ред. Д. О. Закатнова. – К. : Шкіл. світ, 2006 (Вид. Л. Галичина). – 127 с.
10. Пряжникова Е. Ю. Профорієнтація : учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по направлению и специальностям психологии / Е. Ю. Пряжникова, Н. С. Пряжников. – 4-е изд., стер. – М.: Академия, 2008. – 494 с.
11. Псядло Э.М. Психологический профессиональный отбор: учебно-методическое пособие.– Одесса,: Наука и техника, 2015. – 184 с.
12. Методи психодіагностики в системі профвідбору : метод. посіб / [авт.-уклад. В. В. Синявський та ін.] ; М-во праці та соц. політики України, Держ. центр зайнятості. – К. : [б. в.], 2007. – 287 с.
13. Мельник О.В. Профорієнтаційна робота зі школярами в умовах профільного навчання : наук.-метод. посіб. для вчителів / [О.В. Мельник , І.Л. Уличний] ; АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України. – К. : Мегапринт, 2008. – 118 с.
14. Рибалка В.В. Психологія праці особистості : навч.-метод. посіб. / В.В. Рибалка ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К. : Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка, 2006. – 59 с.
15. Світ професій : метод. рек. / Держ. служба зайнятості України, Київ. міськ. центр зайнятості ; [уклад. В. В. Синявський]. – К. : [б. в.], 2004. – 16 с.
16. Синявський В. В. Професіограми і психограми робітничих професій : [метод. посіб. / В. В. Синявський, Д. В. Гоменюк ; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, Навч.-наук. центр проф.-техн. освіти. – К. : Київ. Русь, 2008. – 77 с.
17. Словник-довідник з професійної орієнтації учнів / АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України ; [уклад. : В. В. Синявський, О. В. Мельник]. – К. : Мегапринт, 2007. – 118, [1] с.

18. Чебикіна Т. М. Словник-довідник з профорієнтації / Т. М. Чебикіна ; Півд. наук. центр АПН України, Одес. облас. ін-т удоскон. вчителів. – Одеса: ПНЦ АПН України, 2006. – 43 с.

19. Чернявская А.П. Психологическое консультирование по профессиональной ориентации / А.П. Чернявская. – М.: ВЛАДОС Пресс, 2004. – 94, [1] с. (Психология для всех).

20. Щербакова І. М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості : навч.-метод. посіб. / Щербакова І.М., Стадник Г.А. – Суми: вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2012. – 324 с.

15. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Портал професійного консультування [Електронний ресурс].–Електрон. дані.–К., 2000.–

Режим доступу: <http://profi.org.ua>

Державний центр зайнятості. Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/storinka/profesiyna-oriyentaciya>

Режим доступу: <http://www.management.com.ua/hrm/>